Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.09.2019, sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, ECLI:CZ:NS:2019:31.CDO.1993.2019.1

Číslo: 24/2020

Právní věta:

Obchodním vedením akciové společnosti je organizování a řízení její běžné podnikatelské činnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti či samostatně představenstvem pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.09.2019

Spisová značka: 31 Cdo 1993/2019

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Akciová společnost, Bezdůvodné obohacení, Neplatnost právního úkonu, Péče řádného hospodáře, Pracovní poměr, Představenstvo

Předpisy: § 192 obch. zák.
§ 194 odst. 4 obch. zák.
§ 2 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 66 odst. 2 obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze 24. 11. 2016, sp. zn. 16 Co 155/2016, jakož i rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 9. 3. 2016, sp. zn. 26 C 244/2014, a věc postoupil Krajskému soudu v Ostravě jako soudu věcně příslušnému k řízení v prvním stupni.

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Žalobami ze dne 26. 9. 2014 a 13. 1. 2015 se žalobce jakožto insolvenční správce dlužníka A. line, a. s., „v likvidaci“, identifikační číslo osoby 61058548 (dále též jen „společnost“), domáhá zaplacení 4 307 419 Kč s příslušenstvím. Uvedenou částku společnost vyplatila žalovanému v období „od května 2007 do roku 2014“ coby „superhrubou mzdu“ za práci technického ředitele vykonávanou na základě pracovní smlouvy. Jelikož byl žalovaný členem představenstva společnosti a předmětem práce podle

této pracovní smlouvy byla činnost, která se shoduje s náplní funkce člena představenstva, je podle žalobce pracovní smlouva neplatná a vyplacená mzda představuje bezdůvodné obohacení žalovaného.

[2] Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 9. 3. 2016, č. j. 26 C 244/2014-68, obě žaloby (jejichž projednání spojil ke společnému řízení) zamítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

[3] Krajský soud v Ostravě k odvolání žalobce a žalovaného rozsudkem dne 24. 11. 2016, č. j. 16 Co 155/2016-120, rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil (první výrok), ve výroku II. je změnil (druhý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

[4] Odvolací soud vyšel z toho, že:

> 1) Žalovaný byl v době od 1. 5. 2007 (správně od 19. 4. 2004) do 7. 4. 2014 členem (od 23. 8. 2007 i místopředsedou) představenstva společnosti.
>
> 2) Dne 30. 4. 2007 uzavřeli společnost (jednající předsedou představenstva K. M.) jako zaměstnavatel a žalovaný jako zaměstnanec pracovní smlouvu, na základě které byl žalovaný u společnosti od 1. 5. 2007 zaměstnán jako technický ředitel (dále též jen „pracovní smlouva“).
>
> 3) Náplní práce technického ředitele bylo „mimo jiné řídit technický útvar a podílet se na komplexním řízení společnosti, plnit povinnosti vedoucího zaměstnance, nést odpovědnost za účinné využívání zdrojů a potenciálu technického útvaru a útvaru inženýringu (realizace), zajišťovat a vyhledávat vhodnou pracovní náplň pro společnost, poskytovat podporu při tvorbě, zavádění a realizaci systémů kvality, odpovídat za řádné fungování efektivního systému řízení rizik a vnitřního kontrolního systému a za fungování systému ochrany majetku společnosti, požární ochrany a BOZP. V rámci řízení činnosti technického útvaru organizoval směr technického vývoje, zajišťoval realizaci schválených projektů od konstrukční přípravy výrobu a montáž díla, zajišťoval metodiku řízení výroby, organizoval řízení odpadového hospodářství, zajišťoval plán investic a oprav či zajišťoval ochranu duševního vlastnictví společnosti. V oblasti obchodní pak řídil a odpovídal za procesy výběru dodavatelů a nákupu materiálu a služeb a za procesy prodeje a distribuce výrobků a poskytování služeb společnosti, kontroloval a vyhodnocoval spokojenost zákazníků a vytvářel dlouhodobé vztahy se zákazníky, jakož i vyhodnocoval účast společnosti ve výběrových řízeních a navrhoval opatření s tím související a dále spolupracoval při tvorbě a zavádění marketingové strategie společnosti, zajišťoval realizaci stanovené obchodní politiky a koordinaci aktivit společnosti“.
>
> 4) Pracovní místo technického ředitele bylo v přímé řídící působnosti ředitele společnosti.
>
> 5) „Fakticky“ žalovaný jako technický ředitel společnosti zajišťoval „technicko-odbornou stránku projektů, přicházel s nápady řešení recyklace odpadů, schématy procesů a vedl a řídil ostatní zaměstnance – techniky při realizaci projektů s tím, že se na této realizaci i osobně podílel. Žalovaný rovněž pro společnost ve spolupráci s Vysokou školou báňskou prováděl vědeckovýzkumnou činnost, v rámci níž se zabýval procesem pyrolýzy. To vše za přímé podřízenosti řediteli společnosti“.
>
> 6) Za výkon práce technického ředitele pobíral žalovaný sjednanou mzdu ve výši 40 000 Kč měsíčně.

[5] Na takto ustaveném základu odvolací soud (ve shodě se soudem prvního stupně), odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014, dospěl k závěru, podle něhož „náplní funkce technického ředitele nebyla (neměla být) stejná činnost, kterou žalovaný

vykonával (měl vykonávat) u dlužníka jako člen (...) představenstva, neboť většinu činností technického ředitele nelze zahrnout pod zastupování akciové společnosti navenek ani pod její obchodní vedení, kterým je (...) organizování a řízení podnikatelské činnosti společnosti, včetně rozhodování o jejích podnikatelských záměrech a zabezpečení řádného vedení účetnictví společnosti, nikoli však věcně vymezená organizační a řídící činnost na určitém úseku společnosti, vykonávaná za přímé podřízenosti řediteli společnosti“.

[6] Odvolací soud, shledav nedůvodnou argumentaci žalobce, podle níž je pracovní smlouva z důvodu nedovoleného souběhu funkcí neplatná, uzavřel, že žalovaný se přijetím mzdy za výkon práce technického ředitele na úkor společnosti bezdůvodně neobohatil.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

[7] Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), k řešení (v rozhodování dovolacího soudu dosud nevyřešené) otázky částečné neplatnosti pracovní smlouvy uzavřené mezi členem představenstva akciové společnosti a touto společností v situaci, kdy předmětem práce bylo (mimo jiné) i obchodní vedení společnosti.

[8] Dovolatel poukazuje na to, že i podle závěru přijatého odvolacím soudem spadala část činností vykonávaných žalovaným na základě pracovní smlouvy do obchodního vedení společnosti (neboť pouze o většině těchto činností uzavřel, že nespadají do náplně funkce člena představenstva). Odvolací soud si však „ulehčil práci“, když neposuzoval, zda pracovní smlouva není – s ohledem na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu o neplatnosti pracovních smluv uzavřených mezi společností a členem jejího statutárního orgánu na výkon činností spadajících do náplně funkce člena statutárního orgánu – částečně neplatná.

[9] V této souvislosti dovolatel poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu (citovaný odvolacím soudem) sp. zn. 21 Cdo 496/2014 a dále na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 21 Cdo 1781/2012, ze dne 14. 11. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012, ze dne 7. 2. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3910/2012, ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4010/2014, a ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 2687/2014.

[10] Nemohl-li žalovaný vykonávat obchodní vedení společnosti v pracovním poměru, nenáleží mu za tuto činnost mzda; byla-li mu vyplacena, představuje bezdůvodné obohacení žalovaného.

[11] Žalovaný dále zdůrazňuje, že i v období, kdy souběh funkcí byl výslovně upraven ustanovením § 66d zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), bylo nezbytné, aby mzdu zaměstnance, který byl členem statutárního orgánu, schválila valná hromada. To se však v případě žalovaného nestalo.

[12] Za nesprávný a odporující ustálené judikatuře Nejvyššího soudu dovolatel považuje i výrok o nákladech řízení. Soudy se totiž v rozporu se závěry formulovanými v usneseních Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 21 Cdo 222/2014, ze dne 1. 12. 2015, sp. zn. 21 Cdo 200/2015, a ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 29 Cdo 556/2014, nezabývaly tím, zda nejsou s ohledem na (dovolatelem popisované) okolnosti projednávané věci naplněny důvody pro aplikaci § 150 o. s. ř.

[13] Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu, jakož i rozsudek soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

[14] Žalovaný považuje napadené rozhodnutí za správné a dovolání za nepřípustné, resp. nedůvodné; navrhuje, aby je Nejvyšší soud odmítl, popř. zamítl.

III.
Přípustnost dovolání

[15] Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. 9. 2017) se podává z části první, článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

[16] Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

[17] Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

[18] Dle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

[19] Tříčlenný senát číslo 27, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky výkladu pojmu obchodní vedení společnosti k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 496/2014, a ze dne 5. 4. 2016, sp. zn. 21 Cdo 2310/2015.

[20] Z citovaných rozhodnutí se (mimo jiné) podává, že věcně vymezenou organizační a řídící činnost na určitém úseku společnosti, vykonávanou za podřízenosti jejímu (generálnímu) řediteli, nelze zahrnout pod obchodní vedení společnosti.

[21] Senát 27 však dospěl k závěru opačnému, podle kterého je pro posouzení, zda určitá činnost spadá do obchodního vedení společnosti, zcela bez významu, zda se týká pouze (věcně) vymezeného úseku (provozu) společnosti a zda osoba tuto činnost vykonávající je v řídící struktuře společnosti podřízena jinému. Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

[22] Odvolací soud založil své rozhodnutí na závěru, podle něhož činnost vykonávaná žalovaným na základě pracovní smlouvy nespadala pod obchodní vedení společnosti, neboť představovala věcně vymezenou organizační a řídící činnost na určitém úseku společnosti, vykonávanou za přímé podřízenosti řediteli společnosti. Otázka výkladu pojmu obchodní vedení společnosti je tudíž otázkou hmotného práva, na jejímž posouzení napadené rozhodnutí závisí a která má být vyřešena jinak, než se stalo v předchozích rozhodnutích Nejvyššího soudu; dovolání je proto přípustné podle § 237 o. s. ř. k jejímu vyřešení.

IV.
Důvodnost dovolání

[23] S ohledem na skutkové okolnosti projednávané věci je pro její posouzení rozhodný především zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník [srov. § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

(dále též jen „o. z.“), a § 775 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), dále též jen „z. o. k.“]. K případné aplikaci právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 na posouzení žaloby v rozsahu, v němž je požadováno vrácení „mzdy“ vyplacené po uvedeném datu, viz dále.

[24] Podle § 192 odst. 1 věty první obch. zák. představenstvo zabezpečuje obchodní vedení včetně řádného vedení účetnictví společnosti a předkládá valné hromadě ke schválení řádnou, mimořádnou a konsolidovanou, popřípadě i mezitímní účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty v souladu se stanovami společnosti.

[25] Nejvyšší soud již dříve vyložil, že obchodním vedením je třeba rozumět řízení společnosti, zejména organizování a řízení její podnikatelské činnosti, včetně rozhodování o podnikatelských záměrech (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, uveřejněný pod číslem 80/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

[26] Z judikatury Nejvyššího soudu se podává, že pod obchodní vedení společnosti spadá např. rozhodování:

1) o provozních záležitostech společnosti, např. o zásobování, odbytu či reklamě (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006),

2) zda a jaký majetek společnost nabude, či naopak převede na třetí osobu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5330/2014),

3) zda (a jak) společnost bude vymáhat pohledávky za svými dlužníky (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3139/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009),

4) zda společnost uhradí svůj závazek (rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 29 Odo 1108/2005, ze dne 15. 6. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5291/2015, a ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 29 Cdo 2791/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3122/2016),

5) o přemístění provozovny společnosti do nových prostor, neboť stávající prostory jsou nevyhovující (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1104/2014),

6) o řízení zaměstnanců (usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 94/2006), o náboru zaměstnanců, vytváření pracovních úkolů pro zaměstnance, vzdělávání a rozvoje zaměstnanců a jejich hodnocení, včetně rozhodnutí o výši a formě odměňování zaměstnanců nebo o prodeji bytu zaměstnanci za konkrétní kupní cenu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. 29 Cdo 250/2015),

7) jakým způsobem bude financován provoz společnosti (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016, uveřejněný pod číslem 88/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek),

8) zda společnost jako investor uzavře smlouvu o spolupráci na realizaci projektu a zda za tímto účelem poskytne dodavateli půjčku (úvěr) [rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017].

[27] Obchodní vedení představuje jednu z hlavních oblastí působnosti statutárního orgánu akciové společnosti, zahrnující organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména

rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti (v právní teorii viz např. Černá, S., Čech, P. Kde jsou hranice obchodního vedení?, Právní fórum, 2008, číslo 11, s. 453 až 459, či Eichlerová, K. in Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol. Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 348). Při obchodním vedení jde především o proces vytváření vůle (přičitatelné) společnosti, jež se následně může projevit (a zpravidla projeví) navenek v podobě právního úkonu (právního jednání), jímž je rozhodnutí o obchodním vedení realizováno.

[28] Nejvyšší soud si je vědom toho, že pro účely zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti (§ 194 odst. 4 in fine obch. zák., § 435 odst. 3 z. o. k.) je nutné rozlišovat mezi obchodním vedením společnosti a jejím strategickým řízením, neboť uvedený zákaz se netýká tzv. strategických rozhodnutí (v teorii viz např. literaturu citovanou výše), nicméně pro posouzení projednávané věci není toto rozlišování právně významné. I strategické řízení totiž zásadně (nesvěří-li tuto působnost zákon či v souladu s ním zakladatelské právní jednání jinému orgánu) spadá do působnosti představenstva akciové společnosti, což lze dovodit z úpravy působnosti jednotlivých orgánů akciové společnosti, z níž plyne, že působnost, jež není zákonem či v souladu se zákonem stanovami vyhrazena valné hromadě či dozorčí radě, náleží představenstvu (s účinností od 1. 1. 2014 tak výslovně určuje § 163 o. z.). I pro strategické řízení tudíž platí, že je člen představenstva nevykonává (nemůže vykonávat) v pracovněprávním poměru (viz výklad podaný níže).

[29] Představenstvo zásadně může – neplyne-li něco jiného ze zákona či stanov společnosti – pověřit výkonem činností, spadajících do jeho působnosti, třetí osobu (tzv. vnější delegace). Zpravidla k tomu dochází tehdy, jestliže členové představenstva nemají znalosti, dovednosti či schopnosti potřebné pro výkon některých z činností svěřených do jeho působnosti (např. rozhodování záležitostí vyžadujících odbornost či vedení účetnictví), popř. nejsou-li z jiných důvodů (např. pro časové zaneprázdnění plynoucí z plnění ostatních povinností) schopni určitou činnost osobně vykonávat. Při výběru třetí osoby musí představenstvo postupovat řádně, tj. musí vybírat tak, jak by činila jiná rozumně pečlivá osoba (odpovědnost za výběr), musí vybrané osobě vymezit jasné zadání, poskytnout veškerou potřebnou součinnost a musí ji řídit (odpovědnost za zadání, vedení a součinnost) a konečně musí výkon delegované působnosti přiměřeně kontrolovat, a to nejen osobně, nýbrž i za pomoci řádně nastavených kontrolních mechanismů (odpovědnost za kontrolu). V judikatuře Nejvyššího soudu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005, uveřejněné pod číslem 18/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006, ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011, a ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2869/2011, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2287/2010, nebo ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1606/2011.

[30] Skutečnost, že výkonem určité činnosti, spadající do působnosti představenstva, je rozhodnutím představenstva pověřena třetí osoba, však ničeho nemění na tom, že jde o činnost spadající do působnosti představenstva. Stejně tak platí, že každá z těchto činností je (v důsledku) vykonávána v „řídící působnosti“ představenstva jakožto nejvyššího řídícího (výkonného) orgánu, a to bez ohledu na to, do kolika úrovní je rozvrstvena řídící struktura společnosti. Jinak řečeno, povaha této činnosti se nijak nemění ani v důsledku její vnější delegace, ani tím, zda pověřená osoba je řízena přímo představenstvem, či vedoucím zaměstnancem, který je podřízen představenstvu.

[31] Je-li např. vedením účetnictví (jehož zabezpečení náleží představenstvu) pověřena třetí osoba, neznamená to, že tato činnost ztrácí povahu vedení účetnictví. Stejně tak, je-li obchodním vedením (či jeho částí) pověřena třetí osoba, neznamená to, že tato činnost ztrácí povahu obchodního vedení. A to bez ohledu na to, zda pověřenou osobu řídí přímo představenstvo či vedoucí zaměstnanec podřízený (přímo či zprostředkovaně) představenstvu.

[32] Ačkoliv představenstvo jakožto kolektivní orgán rozhoduje o záležitostech společnosti ve sboru, může např. obchodním vedením či jeho částí pověřit jednoho z členů představenstva. V takovém případě by pak o záležitostech spadajících do takto svěřené působnosti rozhodoval toliko pověřený člen představenstva. Uvedený postup, jehož přípustnost výslovně potvrdila již úprava obsažená v § 66d obch. zák., ve znění účinném od 1. 1. 2012 do 31. 12. 2013, upravuje s účinností od 1. 1. 2014 (taktéž výslovně) § 156 odst. 2 o. z.

[33] I pro tuto tzv. vnitřní delegaci pak platí obdobně závěry formulované výše pro delegaci vnější. To mimo jiné znamená, že je-li jeden z členů představenstva pověřen výkonem části obchodního vedení (např. na určitém úseku podnikání společnosti), neztrácí tato činnost povahu obchodního vedení, a to bez ohledu na to, zda při jejím výkonu pověřený člen představenstva má (podle organizační struktury společnosti) podléhat některému z řídících zaměstnanců.

[34] V této souvislosti Nejvyšší soud podotýká, že ze zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti plyne, že člen představenstva nemůže při rozhodování o obchodním vedení podléhat vedoucímu zaměstnanci, který není členem představenstva (a být tak povinen dodržovat tímto zaměstnancem udělené pokyny). Stejný závěr se ostatně podává z právní úpravy představenstva jakožto vrcholného řídícího orgánu akciové společnosti. Jeho člen nemůže při plnění povinností při výkonu funkce podléhat vedoucímu zaměstnanci, který není členem představenstva a který je sám podřízen představenstvu.

[35] Velký senát se proto odchyluje od závěrů formulovaných v rozsudcích Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 496/2014 a sp. zn. 21 Cdo 2310/2015 a uzavírá, že obchodním vedením společnosti je organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti, či samostatně představenstvem pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.

[36] Prakticky veškeré činnosti, jež spadaly do náplně práce žalovaného (srov. výše odst. 4 bod 3 odůvodnění tohoto rozsudku), lze zahrnout pod obchodní vedení společnosti a žalovaný je vykonával (byl povinen vykonávat) z titulu funkce člena představenstva. Opačný úsudek odvolacího soudu (na němž založil závěr o platnosti „pracovní“ smlouvy a neoprávněnosti nároku dovolatele uplatněného žalobou) tudíž není správný.

[37] Řečené však neznamená, že by „pracovní“ smlouva uzavřená mezi ním a společností dne 30. 4. 2007 byla bez dalšího neplatným právním úkonem, ani že by žalovanému nepříslušela za výkon funkce, popř. i za další (odbornou) práci vykonávanou pro společnost, žádná odměna (mzda) a že by se přijetím „mzdy“ podle této smlouvy na úkor společnosti bezdůvodně obohatil.

[38] Posuzováním smluv uzavřených mezi členy představenstva akciové společnosti a touto společností na výkon činností spadajících do působnosti představenstva se Nejvyšší soud zabýval v rozsudku velkého senátu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 31 Cdo 4831/2017, uveřejněném pod číslem 35/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 35/2019“). V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud vysvětlil, že:

> 1) Členové statutárního orgánu obchodní korporace nevykonávají činnosti spadající do náplně této funkce (do působnosti statutárního orgánu) ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti dle pokynů obchodní korporace. Naopak, je to právě statutární orgán (jeho členové), kdo (jako výkonný orgán) řídí činnost obchodní korporace. Jinými slovy, činnost (člena) statutárního orgánu není závislou prací ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce.
>
> 2) Shora řečené však neznamená, že by si člen statutárního orgánu a obchodní korporace

nemohli ujednat, že se jejich vztah – v mezích nastavených kogentními právními normami – řídí zákoníkem práce. Ustanovení § 2 odst. 1 zákoníku práce nebrání tomu, aby na základě vůle stran byly zákoníku práce podřízeny i vztahy, jejichž předmětem není výkon závislé práce (srov. i bod 45 nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15).

3) Z logiky věci se podává, že ujednání o „podřízení" režimu zákoníku práce přichází v úvahu pouze u vztahů, jejichž povaha to připouští. Takovým je i vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací, jehož předmětem je výkon činností spadajících do působnosti statutárního orgánu, a to zpravidla za úplatu.

4) Člen statutárního orgánu a obchodní korporace se tedy mohou odchýlit od pravidla vyjádřeného v § 66 odst. 2 větě první obch. zák., podle kterého se jejich vztah řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, i tak, že si pro svůj vztah ujednají režim zákoníku práce.

5) Jelikož však výkon funkce člena statutárního orgánu není závislou prací ve smyslu § 2 odst. 1 zákoníku práce, takové ujednání neučiní ze vztahu mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací vztah pracovněprávní. Ani tehdy, „podřídí-li" se zákoníku práce, nelze člena statutárního orgánu považovat (v rozsahu činností spadajících do působnosti statutárního orgánu) za zaměstnance (§ 6 zákoníku práce) a obchodní korporaci za zaměstnavatele (§ 7 zákoníku práce). Jejich vztah i nadále zůstává vztahem obchodněprávním, jenž se řídí obchodním zákoníkem (resp. s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, a zákonem o obchodních korporacích) a dále – v důsledku smluvního ujednání – těmi (v úvahu přicházejícími) ustanoveními zákoníku práce, jejichž použití nebrání kogentní právní normy upravující (především) postavení člena statutárního orgánu obchodní korporace a jeho vztah s obchodní korporací.

6) Popsané závěry platí obdobně i v případě, že člen statutárního orgánu a obchodní korporace uzavřou vedle smlouvy o výkonu funkce (v níž se neodchýlí od režimu nastaveného § 66 odst. 2 obch. zák., resp. ustanovením § 59 odst. 1 z. o. k.) i souběžnou „manažerskou" smlouvu na výkon některých činností spadajících do působnosti statutárního orgánu (zpravidla na výkon obchodního vedení), v níž si sjednají režim zákoníku práce. V takovém případě je nutné na manažerskou smlouvu pohlížet jako na (svého druhu) dodatek ke smlouvě o výkonu funkce, upravující vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací, jde-li o výkon části činností spadajících do působnosti statutárního orgánu. Manažerská smlouva není neplatná jen proto, že ji její strany podřídily režimu zákoníku práce, avšak je na ni třeba klást stejné požadavky (co do formy, obsahu i potřeby jejího schválení příslušným orgánem obchodní korporace) jako na samotnou smlouvu o výkonu funkce.

7) Ujednáním obsaženým ve smlouvě o výkonu funkce (popř. v souběžně uzavřené „manažerské" smlouvě) o tom, že se vztah mezi členem statutárního orgánu a obchodní korporací (jde-li o výkon funkce člena statutárního orgánu) řídí zákoníkem práce, se zásadně nelze (platně) odchýlit zejména od pravidel obchodního zákoníku (resp. právní úpravy účinné od 1. 1. 2014) upravujících vznik a zánik funkce člena statutárního orgánu, předpoklady výkonu funkce a důsledky jejich absence, odměňování členů statutárních orgánů, formu smlouvy o výkonu funkce a povinnost jejího schválení příslušným orgánem, povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře a důsledky jejího porušení. Je tomu tak proto, že uvedená pravidla je třeba s ohledem na jejich povahu (smysl a účel) nutné považovat zásadně za kogentní.

[39] Shodně viz i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3478/2016.

[40] „Pracovní" smlouva uzavřená mezi společností a žalovaným tudíž není bez dalšího neplatná jen

proto, že náplní práce technického ředitele měly být činnosti spadající do působnosti představenstva, nicméně je nutné na ni pohlížet jako na smlouvu o výkonu funkce, popř. na (svého druhu) dodatek ke smlouvě o výkonu funkce (byla-li mezi společností a žalovaným uzavřena vedle „pracovní“ smlouvy i smlouva o výkonu funkce).

[41] Ujednání o odměně obsažené ve smlouvě o výkonu funkce, popř. v souběžně uzavřené „manažerské“ smlouvě, nabývalo v režimu obchodního zákoníku účinnosti schválením valnou hromadou, resp. v případech předvídaných ustanovením § 194 odst. 1 větou druhou a sedmou obch. zák. dozorčí radou (srov. § 66 odst. 2 obch. zák. a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1884/2017). Jestliže valná hromada (dozorčí rada) společnosti neschválila ujednání o „mzdě“ obsažené v „pracovní“ smlouvě uzavřené mezi společností a žalovaným (čímž se odvolací soud s ohledem na jím přijatý právní závěr nezabýval), nárok na „sjednanou mzdu“ žalovanému nevznikl.

[42] Nicméně v takovém případě by žalovaný měl podle § 66 odst. 2 ve spojení s § 566 odst. 1 a § 571 odst. 1 obch. zák. za období do 31. 12. 2013 a s ohledem na přechodné ustanovení § 777 odst. 3 z. o. k. i za období od 1. 1. 2014 do 1. 7. 2014 nárok na odměnu obvyklou (srov. v aktuální judikatuře rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 2821/2016, a ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1884/2017). To platí za podmínek upravených v § 59 odst. 4 z. o. k. i za období od 2. 7. 2014 dále.

[43] Konečně nelze pominout, že podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů žalovaný pro společnost vykonával (nad rámec činností spadajících do působnosti představenstva) i odbornou činnost, aniž by spadala do náplně práce sjednané v „pracovní“ smlouvě. Koná-li fyzická osoba pro zaměstnavatele (s jeho vědomím a podle jeho pokynů) práci (závislou práci ve smyslu ustanovení § 2 odst. 4 a 5 zákoníku práce), ačkoliv mezi nimi nebyla sjednána platná pracovní smlouva, popřípadě platná dohoda o pracích konaných mimo pracovní poměr, musí jí být vydáno bezdůvodné obohacení, které zaměstnavateli vzniklo tím, že přijal od fyzické osoby plnění (vykonanou práci) bez právního důvodu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 6014/2016, a rozhodnutí v něm citovaná).

[44] Případné nároky žalovaného na obvyklou odměnu za výkon funkce člena představenstva a na vydání bezdůvodného obohacení za plnění (odbornou práci) poskytované společnosti je nutné zohlednit při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku.

[45] Je-li dovolání přípustné, přihlíží Nejvyšší soud i k jiným vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Taková vada je dána i tehdy, rozhodoval-li v prvním stupni věcně nepříslušný soud.

[46] Spor ze smlouvy uzavřené mezi členem představenstva akciové společnosti a touto akciovou společností, jejímž předmětem je úprava vzájemného vztahu při plnění činností spadajících do působnosti představenstva, je sporem mezi obchodní společností a členem jejího statutárního orgánu týkajícím se výkonu funkce statutárního orgánu, k jehož projednání a rozhodnutí jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy [§ 9 odst. 2 písm. f) o. s. ř.]. Řečené platí bez ohledu na to, zda žalobu podává sama akciová společnost, či její insolvenční správce (srov. R 35/2019).

[47] Rozhodl-li ve věci (jako soud prvního stupně) okresní soud, je řízení zatíženo vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

[48] Nejvyšší soud proto napadený rozsudek, jakož i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc postoupil Krajskému soudu v Ostravě jako soudu věcně příslušnému (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).